

Список використаних джерел

1. Драган І.О. Напрями реалізації державної політики у сфері природокористування в Україні / І.О. Драган // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. – К. : АМУ, 2012. – Вип. 1. – С. 59 – 66.
2. Екологічна безпека держави: державно-управлінський вимір : монографія / В.А. Андронов, С.М. Домбровська, В.Г. Ковальчук, О.І. Крюков та ін. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 220 с.
3. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/F980188.html.

References

1. Dragan, I.O. "The directions of state policy in the field of environmental management in Ukraine [Napryamy realizacii dergavnoj politiki u sferi pryrodokorystuvannja v Ukraini]." *Akademija municipal`nogo upravlinnja* 1 (2012): 59-66. Print.
2. Andronov, V.A., Dombrovska, S.M., Koval`chuk, V.G., and Kryukov, O.I. (ed.) *Environmental security state: public-administrative dimension [Ekologivhna bezpeka dergavy: dergavno-upravlinskij vymir]*. Kharkiv: NUCPU, 2016. Print.
3. Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine. *The main directions of the state policy of Ukraine in the field of environmental protection, using of natural resources and ensuring environmental safety*. N.p., 05 March. 1998. Web. 28 Aug. 2017. <http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/F980188.html>.

DOI : 10.5281/zenodo.1038946

УДК 351.82: 330.341.1

Лагутін В. С., ад'юнкт, ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Lahutin V., adjunct, Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

THE MECHANISMS OF THE MODERN INNOVATION PUBLIC POLICY FORMATION

В статті обґрунтовано, що держава на сучасному етапі розвитку економіки повинна грати провідну роль в розвитку інноваційних процесів. Стимування розвитку технологічних інновацій, неминуче приведе до скорочення

економічного зростання або, навпаки, сприяючи прискореному процесу технологічної модернізації, здатне за декілька років поліпшити економічний стан країни, підвищити її військову потужність і соціальне благополуччя.

Ключові слова: механізми державного управління інноваційною діяльністю, вищі навчальні заклади, науково-технічний потенціал.

It has been substantiated in the article that at the present stage of the economy development the state should play a leading role in the development of innovative processes. Deterring the development of technological innovations will inevitably lead to a reduction in economic growth or, conversely, contributing to the accelerated process of technological modernization, will improve the economic condition of the country, increase its military power and social welfare during the following few years.

Key words: state regulatory mechanisms of innovation activities, higher education institutions, scientific and technical potential.

Постановка проблеми. Сучасна державна інноваційна політика - це сукупність науково-технічних, виробничих, управлінських, фінансових та інших заходів, пов'язаних із просуванням нової або поліпшеної продукції на ринок збуту. Тому сучасна інноваційна політика є більш широким поняттям, чому науково-технічна, яка традиційно зводиться до вибору пріоритетів в науці й техніці.

Метою державної політики в області розвитку національної інноваційної системи у вищих навчальних закладах є теоретичні розробки для впровадження в економіку, здатну за рахунок інноваційної продукції (послуг) і її комерціалізації забезпечити реалізацію затверджених Президентом України стратегічних національних пріоритетів: підвищення якості життя населення, досягнення економічного зростання, розвитку фундаментальної науки, освіти, культури, забезпечення оборони й безпеки шляхом об'єднання зусиль держави й підприємницького сектору економіки на основі встановлення взаємовигідного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблема державного регулювання інноваційної діяльності безпосередньо пов'язана із проблемою інноваційної складової економічного зростання й економічної рівноваги. Більшість досліджень у цій області базуються на відомих роботах [4; 5; 7].

У вітчизняній літературі концептуальні питання інноваційного розвитку й удосконалювання форм, методів і механізмів державного регулювання досліджені в роботах таких учених як [1; 2; 3; 6].

Постановка завдання. Метою статті є дослідити сучасні механізми формування інноваційної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети державної політики в області розвитку національної інноваційної системи необхідно виконати наступні основні завдання:

– сформулювати науково-технічні пріоритети інноваційної діяльності з

урахуванням забезпечення безпеки держави в економічній, оборонній, науково-технологічній, природно-ресурсній, екологічній й інших життєво-важливих сферах;

- забезпечити раціональну комбінацію й реалізацію державного регулювання й ринкових механізмів, включаючи заходи прямого й непрямого стимулювання інноваційної діяльності;

- створити умови для збереження кадрового потенціалу вітчизняної науки й забезпечення доступності в науковій і технологічній сфері;

- забезпечити розвиток малих і середніх підприємств, що працюють в області комерціалізації технологій;

- підсилити державну підтримку науково-дослідних і конструкторських робіт у конкурентоспроможних галузях, до яких, насамперед, відносяться: космічна, авіаційна, ядерна, біохімічна й інформаційних технологій;

- забезпечити розвиток інноваційних технологій, спрямованих на підвищення ефективності використання енергетичних і природних ресурсів країни, включаючи унікальні технології, створені в оборонно - промисловому комплексі країни;

- забезпечити прискорення процесів інтеграції наукової, освітньої, виробничої діяльності для економічно ефективної реалізації програм підвищення конкурентоспроможності української економіки на світовому ринку;

- здійснити державну підтримку й забезпечити спільну з підприємницьким сектором економіки реалізацію найважливіших інноваційних проектів державного значення (інноваційних проектів національного значення) у пріоритетних конкурентоспроможних секторах внутрішнього й світового ринків високотехнологічної продукції;

- здійснити державне сприяння формуванню науково-виробничих корпорацій, орієнтованих на серійний випуск і реалізацію інноваційної продукції (послуг) у кооперації з малими високотехнологічними підприємствами [3];

- забезпечити стимулювання залучення вітчизняних інвестицій паливно-енергетичного комплексу, харчовий і мікробіологічної галузей промисловості у високотехнологічний сектор економіки країни;

- розробити й впровадити екологічні, енерго- і ресурсозберігаючі вимоги в інноваційній продукції (послугам), пропонованої для внутрішнього ринку;

- забезпечити заохочення ініціативи й заповзятливості вітчизняних дослідників, розроблювачів і виробників інноваційної продукції (послуг) у сферах освіти й культури, науково-технічної, технологічної й виробничої діяльності;

- забезпечити рівноправну глобальну інтеграцію всіх сегментів національної інноваційної системи на основі міжнародних систем якості, сертифікації й оцінки відповідності інноваційної продукції (послуг).

Основними напрямками державної політики в області розвитку національної інноваційної системи є:

- створення сприятливого економічного правового середовища віднос-

но учасників інноваційної діяльності;

- формування інфраструктури національної інноваційної системи для розвитку й удосконалювання інноваційно-технологічного підприємництва;

- удосконалення системи державної підтримки комерціалізації результатів інноваційної діяльності, підготовки виробництва й висновку на ринок інноваційної продукції (послуг), включаючи підготовку й перепідготовку кадрів для інноваційної діяльності.

Основними механізмами реалізації державної політики в області розвитку національної інноваційної системи є:

- формування в законодавстві цілісної системи організаційно-правових, економічних і інших норм стимулювання, підтримки й регулювання інноваційної діяльності;

- перехід від галузевого принципу державної підтримки інноваційної діяльності до програмно-цільового шляхом координації державних, регіональних, міжвідомчих і галузевих цільових програм, а також програм соціально-економічного, науково-технологічного й інноваційного розвитку країни, включаючи підтримку інноваційної діяльності в державних академіях;

- збільшення частки позабюджетних ресурсів в залежності від просування результатів інтелектуальної діяльності до реалізації інноваційних проектів на ринку;

- розвиток внутрішнього ринку наукомісткої продукції із глибоким ступенем переробки [6];

- адресна ресурсна підтримка інноваційної діяльності організацій малого й середнього бізнесу шляхом їхнього залучення до участі у державних, цільових відомчих і регіональних програмах і інноваційних проектах;

- формування в підприємців мотивації до розвитку інноваційної діяльності;

- формування об'єктивних економічних показників у науково-технічній і інноваційній сфері з метою оцінки рівня й динаміки комерціалізації науково-технічних розробок;

- визначення критеріїв вибору пріоритетів інноваційної політики й виявлення конкурентоспроможної продукції (послуг) на стадії проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

В час, коли настає епоха нестандартизованого, наукомісткого виробництва, де вирішальне значення в посиленні конкурентних позицій нації на світовому ринку відіграє здатність до постійного відновлення продукції за рахунок впровадження «продуктових технологій», тобто створення й просування на ринок принципово нових товарів.

Незважаючи на те, що існуючі системи державної підтримки інноваційного бізнесу в Україні носять комплексний характер, з погляду охоплення етапів інноваційного циклу й реалізації завдань програми стратегічного розвитку, вони мають ряд відмітних негативних рис, а саме:

1. У даний момент державних засобів для надання комплексної підтри-

мки інноваційної сфери явно недостатньо. Заходи, що розроблені урядом, найчастіше зустрічаються й з опором місцевих органів влади, що посиляються на нестачу засобів;

2. Державна інноваційна політика спрямована на розвиток наукової сфери й інноваційної інфраструктури й не підкріплюється заходами інвестиційної політики, тобто не вирішується головна проблема - відсутність попиту на інновації;

3. Інноваційна інфраструктура в більшості випадків створюється для підприємств новітніх галузей, діяльність яких орієнтована на зовнішні ринки. Через нестачу ресурсів, підтримка об'єктів інфраструктури звичайно закінчується після запровадження в дію реконструйованих площ і придбання необхідної техніки [1, с. 123];

4. Відсутній попит на інноваційну продукцію усередині країни, насамперед, на розробки, призначені для традиційних галузей, і заходів по створенню такого попиту не вживають.

Багато уваги приділяється підтримці науково-технічних розробок і значно менше - перетворенню їх у життя - комерціалізації. На практиці не враховується той факт, що, незважаючи на велику кількість цікавих проектів підприємства, що існують, ще не готові вкладати в них свої засоби.

Роль держави в підвищенні конкурентоспроможності країни, у тому числі надання впливу на розвиток інноваційної діяльності, в українських умовах здобуває особливу значимість. Досліджуючи становлення економік різних країн, учені відзначають [4; 5; 7], що країни, що пізніше стали на шлях індустріалізації або інших великомасштабних технологічних або економічних перетворень, мають більш великий державний сектор і більш розвинене державне регулювання економіки. У цих випадках держава стає локомотивом перетворень, акумулюючи цілеспрямовані зусилля на технічне переозброєння галузей, наукові програми, зростання інвестицій, структурну політику. Такий шлях пройшли й розвинені країни - післявоєнні Німеччина й Франція, Японія.

Тому, на нашу думку, є очевидної необхідності посилення механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Резервів підприємств і галузей-експортерів недостатньо для змістовного економічного росту, торгівля сировиною допомагає лише вижити, а держава повинна прагнути не тільки до виживання, але й до лідерства й через нього до поліпшення рівня життя.

Як було виявлено в ході дослідження, державна підтримка науково-технічної діяльності містить у собі таке:

- 1) державне фінансування сфери вищої освіти, стимулювання (включаючи пряме держзамовлення) підготовки фахівців, у яких є недолік;
- 2) повне державне фінансування фундаментальної науки;
- 3) субсидування, грантова підтримка, пільгове кредитування й інші ви-

ди фінансової допомоги, надаваної на проведення прикладних досліджень і розробок (як правило, частка державної підтримки не повинна перевищувати 15-25% загального обсягу фінансування). Наприклад, у країнах Європейського Союзу державні субсидії не повинні перевищувати 15 % для малих і 7,5 % для середніх фірм, однак для районів, які Європейський Союз офіційно розглядає як відстаючі у своєму розвитку від середньоєвропейського рівня, цей показник може збільшуватися на 10-15 процентних пунктів. Вирішальним при виборі проектів і розмірів державної підтримки вважається число знову створюваних робочих місць, і тому її основний обсяг реалізується у сфері середнього бізнесу[2; 4; 5].

4) пільгове оподаткування НДР: усі витрати компаній на НДР ставляться на собівартість продукції. У ряді країн при розрахунках податку на прибуток можливо навіть збільшення суми витрат - на 20% у США і Японії, на 50 % у Франції;

5) стимулювання припливу іноземних фахівців у випадку недоліку власних шляхом тимчасового полегшення в'їзного режиму й надання певних соціальних гарантій.

Підтримка інноваційної інфраструктури сприяє створенню оптимальних умов для комерціалізації нововведень [1, с. 67], а саме:

1) надання підтримки на початкових етапах розвитку інноваційних підприємств. У Великобританії існує програма «BusinessLinks», що спрощує створення нової фірми. Зокрема, вона передбачає одержання всіх інформаційних документів і послуг в одній інстанції. Франція надає державні пільги строком на один рік починаючим інноваційним підприємствам. У країнах Європейського Союзу малим і середнім організаціям може відшкодуватися до 50% витрат на участь у виставках, але тільки для першої участі в якійсь певній виставці й стосовно лише до вартості оренди, монтажу стенда і його обслуговування;

2) організація за державний рахунок центрів поширення нововведень і консультаційних центрів, що виявляють ділові послуги інноваторам. Їхньою метою є подолання так званого «експлуатаційного розриву», тобто розриву між числом створених винаходів і числом винаходів, фактично впроваджених у використання на комерційній основі. У США створена мережа Центрів з передачі технологій (TechnologyTransferOffices), що охоплює основні промислові штати країни. Аналогічні структури, названі Центрами зв'язку із промисловістю (IndustrialLiaisonOffices), існують у Великобританії. Їхнє головне завдання - передача технологій, розроблених в університетах, урядових лабораторіях середнім і малим підприємствам, розташованим у регіоні, що обслуговується Центром[7; с.12]. Проводяться обстеження підприємств, виявляється інформаційна, консультативна й іноді пряма матеріальна допомога в переоснащенні виробництва, підвищенні його технічного рівня на базі наукомістких технологій (використання обчислювальної техніки, нової контрольно-вимірювальної апаратури, систем автомати-

чною проектування деталей, робототехніки, гнучких автоматизованих обробних комплексів тощо);

3) стимулювання комерціалізації нововведень шляхом безкоштовної видачі ліцензій на комерційне використання винаходів, що є державною власністю. Наприклад, «Bayh-Dole Act» у США передає вченим і університетам права на інтелектуальну власність на проекти, реалізовані за федеральним замовленням, з метою стимулювання їх комерційного впровадження. У Франції, відповідно до Закону про інновації дослідження, науковці (дослідники, аспіранти, техніки й т.п.) можуть створювати малі й середні інноваційні компанії з метою використання результатів досліджень і розробок, фінансованих державою. Пільги надаються протягом шести років, після чого, науковці повинні зробити вибір - або вони вертаються в державний сектор і продовжують суспільну роботу, або залишаються в компанії, яка переходить на «загальне положення»;

4) широкомасштабна державна підтримка (фінансова, інформаційна і т.д.) створення й розвитку структур, що сприяють кооперації науки й виробництва - бізнес-мереж, дослідницьких і промислових парків, технополісів і т.п., включаючи міжнародні. Державну політику в даному напрямку ілюструють дані ранжирування розвинених країн за рівнем кооперації в сфері НДР між компаніями й університетами.

Висновки. Як показує аналіз сучасного стану інноваційної діяльності, в останні десятиліття значно скоротився часовий інтервал між відкриттям нових знань і їх практичним використанням. Тому головним завданням стала побудова інноваційних систем, що дозволяють швидко й ефективно перетворювати ідеї в товар, послугу або технологію. Як показав аналіз, цей цикл у розвинених країнах займає приблизно однаковий час, тому, з погляду автора, конкуренція розвертається в основному на етапі трансформації знання в ідею. Для вирішення даної проблеми протягом останніх років практично у всіх індустріально розвинених країнах значно підвищилася роль держави в розробці різного ряду прогнозів, формуванні довгострокових науково-технічних програм, їх фінансуванні й організаційному забезпеченні.

Підвищення ролі держави у виборі пріоритетів науково-технічного розвитку й прогнозного забезпечення виявилось у створенні спеціальних управлінських структур.

Список використаних джерел

1. Ємельянов В. М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком України: теорія, методологія, практика : монографія / В. М. Ємельянов. – Миколаїв : ПП Ємельянова Т. В., 2012. – 420 с.

2. Кобець А. С. Державна політика інтеграції освіти і науки України в системі інноваційної економіки : засади, механізми управління, напрями забезпечення : монографія / А. С. Кобець. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 472 с.

3. Михайлова К. Г. Інноваційні потоки в сучасній вищій школі : проблеми управління в умовах соціальних змін / К. Г. Михайлова // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 72–76.

4. Сорос Дж. Новая глобальная финансовая архитектура / Дж. Сорос // Вопросы экономики. 2000. – № 12.

5. Скотт М. Факторы стоимости. Руководство для менеджера по выявлению рычагов создания стоимости. – М. : Олимп-Бизнес, 2000. – 432 с.

6. Сиченко В. В. Удосконалення інформаційно-комунікативної системи між державою та суспільством у процесі реформування вищої освіти / В. В. Сиченко// Держава та регіони. – 2008. – № 3. – С. 186–190.

7. Шнирков О. О. Інтеграційні фактори структурних зрушень в економіках країн – нових членів Європейського Союзу : автореф. дис... канд. екон. н. : 08.00.02 / Олександр Олександрович Шнирков ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2007. – 20 с.

References

1. Yemeljanov, V. M. *Development of partnership relations between business and government in the system of public administration of stable development of Ukraine: theory, methodology, practice [Rozvytok partners'kyh vidnosyn biznesu i vlady v systemi dergavnogo upravlinnja stalym rozvytkom Ukriny: teorija, metodologija, praktyka]*. Mykolajv: PP Yemeljanova T. V., 2012. Print.

2. Kobets, A. S. *State policy of integration of education and science of Ukraine in the system of innovation economics: principles, mechanisms of management, directions of provision [Dergavna politika integracii osvity i nauky Ukrainy v systemi innovacijnoj ekonomiky: zasady, mehanizmy upravlinnja, naprjamy zabezpechennja]*. Donetsk: Yugo-Vostok, 2012. Print.

3. Mihajlova, K. G. "Innovative flows in modern high school: problems of management in the context of social transformation [Innovacijni potoky v syuchasnij vyshchij shkoli: problemy upravlinnja v umovah socialnyh zmin]." *Pedagogika i psihologija* 3 (2002): 72–76. Print.

4. Soros, J. "New global financial architecture [Novaja globalnaja finansovaja arhitektura]." *Voprosy ekonomiki* 12 (2000). Print.

5. Scott, M. Cost factors. Guide to the manager to identify the leverage of value creation [*Factory stoimosti. Rukovodstvo dlja menedgera po vyjavleniyu rythagov sozdaniya stoimosti*]. Moscow: Olimp-Biznes, 2000. Print.

6. Sychenko, V. V. "Improving the information and communication system between the state and society in the process of reforming higher education [Udoskonalennja informacijno-komunikatyvnoj systemy mizh dergavoyu ta suspilstvom u procesi refrmuwannja vyshchoj osvity]." *Dergava ta regiony* 3 (2008): 186–190. Print.

7. Shnyrkov, O. O. "The integration factors of the structural changes in the economies of the EU new member states." Abstract Diss. ... PhD in Economics special. 08.00.02. Kyiv, 2007. 20 p. Print.